

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

2. Quo pacto fiat compromissum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

TITULUS XLIII.

De Arbitris.

§. I.

Qui dicantur Arbitri.

1. 2. Ratio ordinis & nominis.
3. Arbitri alii sunt juris, alii sponte adsumuntur.
4. Et horum alii sunt Arbitratores, alii Recepti seu compromissarii.
5. Differentia inter Arbitros & Iudices.

TRactatum fuit antea de officiis Judicum, tam ordinariorum, quam delegatorum, deque præparatoriis iudiciorum. Pergendum nunc est ad ipsa iudicia: verum quia & Arbitri sunt quodammodo Iudices, ad quos recurrere solent homines, priusquam ad iudicia perveniant, ut per eos controversiæ absque strepitu fari, & breviori tempore, si fieri possit, terminentur & sopiantur, atque hoc modo, impediatur litis ingressus, evitenturque iudiciorum moræ & sumptus, alique incommoda: ideo merito nec permittitur de Arbitris.

2. Dicitur Arbitrator ab Arbitrando, id est æstimando. Est enim Arbitrator vir bonus, ad aliquod negotium æstimandum & terminandum electus.

3. Arbitrium duplex est Necessarium, & Voluntarium. Solent enim Arbitri adsumi, vel ex necessitate iuris, aut statuti, vel sponte. Ex necessitate iuris, ut in causa suspecti Iudicis: in qua adsumuntur arbitri iuris, qui de causa suspicionis cognoscant, *c. Suspicionis sup. De officio delegati, l. Apertissimi & l. fin. & ibi Bart. & DD. Cod. De iudiciis*: sicut & quando statutum habet, quod causæ inter coniunctos compromittantur, Abbas in *c. Cum dilectus 9. col. 7. h. 1.* Item quando est questio de revocatione rescripti, *c. Pastoralis 14. sup. de rescriptis*; aliisque casibus à iure expressis. Et hi appellantur Arbitri iuris.

4. Rursus sponte dupliciter adsumuntur, nempe vel simpliciter & sine aliquo iudicii ordine, ut si in aliquem fiat compromissum, qui de re arbitretur & statuat, prout æquum sibi videbitur, sine aliquo iuris or-

dine. Et talis vulgo Arbitrator seu Amicabilis compositor vocari solet; cuiusque arbitrium semper referri debet ad arbitrium boni viri, *Societatem §. arbitratorum D. Pro socio*. Vel sic adsumuntur, ut de controvesia sibi commissa, servato juris ordine, pronuntient. Et hi proprie Arbitri dicuntur, & in *D. & Cod. vocantur Arbitri recepti*, quia ex recepto; id est, ex compromisso (ut interpretatur Justinianus in *l. Reman novam Cod. de iudiciis*) ad dirimendam controversiam eliguntur. Unde etiam Arbitri Compromissarii appellantur; & tales in dubio potius videntur electi, quam arbitratores. Deque horum arbitris dicitur, quod sint reata ad similitudinem iudiciorum, *l. D. eod.* nam citantur coram se partes: libellum petitionis sibi edicunt, testes examinant, & ut summam dicam, causam secundum iudicii ordinem per sententiam non secus quam Iudices terminant.

5. Licet non pari potestate, quia arbitratorum potestas est privata, & ab ipsis compromittentibus competit, quorum, ut privatorem, consensus iudicem facere non potest cum, qui nulli præest iudicio, *l. 3. Cod. De iurisdic. om. iudic.* Neque iurisdictionem habent, sed tantum cognitionem. At vero Iudicum potestas est publica & iurisdictionem habent, ac proinde possunt molare partem, eidemque ob contumaciam denegare audientiam, compellere testem, & falsa deponentem punire, quia id potest habere iurisdictionem. Magnam tamen affinitatem habent cum Iudicibus, maioremque cum delegatis, quam eum ordinariis, ut patet *d. l. Apertissimi & eod. ibi, quasi arbitri fuerint & c.*

§. II.

Quo pacto fiat compromissum.

1. Fit vel adiecta pœna.
2. Vel nulla pœna adiecta.
3. Ex sententia arbitri iure *D. & Cod.* quando dicitur actio.
4. Iure Canonico semper standum esse compromissum.

Compromissum vero in arbitros fit tribus potissimum modis, vel adiecta pœna, vel simpliciter non adiecta pœna, vel cum iurjurando. Et quidem primo fit pœnali stipulatione adiecta, ut saltem metu pœnæ stetur compromissum.

missio. Nec refert, qualis sit pœna, an certa aut incerta summa compromissa sit, an verò aliud quid. *l. Non autem 28 D. eod.* dummodò utrimque promittatur, *l. Litigatores 11 §. 4. D. eod.* Ex hoc casu is, qui compromisso vel sententiæ arbitri non steterit, pœnam solvere tenetur, eaque soluta à compromisso & sententiæ arbitri liberatur, non solum jure civili, *l. 1. §. Auth. Decernit jus novum Cod. eod.* sed & Canonico, *e. Dilecti 4. §. c. Per tuas q. h. 1.* etiam si taciturnitas decem dierum intervenerit, *jur. ca. DD. in l. Cum antea C. eod.* nisi unà cum pœna adjecta sit clausula, *Mantenente compromisso;* secundum *Glos. in d. c. Dilecti in fine:* quia tum in effectu sunt duo compromissa, unum pœnale, alterum purum, ex quo etiam soluta pœna agi potest.

2. Interdum verò nulla pœna adijcitur: & tunc contra non stantem compromisso competit actio ad interesse, *d. cap. Per tuas, ibi, at si nulla.*

3. Ubi observandum est discrimen inter jus D. Cod. & Canonicum: nam jure D. ex sententiæ arbitri, nisi pœna per stipulationem adjecta esset, aut compromissum fuisset stipulatione confirmatum, non nascebatur actio vel exceptio, quoquomodo fuisset compromissum, *l. 2. D. eod.* eò quod jure civili ex nudo pacto non detur actio. Secus obtinuit in sententiæ Judicis, ex qua nascebatur actori actio: & reo exceptio, *l. Injudicati D. de re judicata §. tot. tit. D. De except. res judicata.* Jure Codicis ex sententiæ arbitri homologata, id est expressim approbata, veluti per subscriptionem, vel saltem tacite, nimirum per silentium decem dierum, nasceitur actio & exceptio, sive pœna fuerit adjecta, sive non, *d. l. Cum antea 5. C. eod.* Quod si juratum sit compromissum, tunc etiam statim nasceitur & actio & exceptio, *l. Ne in arbitrio 4. Cod. eod.* Si juratum non sit, tunc intra decem dies ab arbitrio resilire licet, ac proinde utile erat stipulari eo jure pœnam. Ceterum Justinianus postea vetuit compromissum fieri sub juramento, *d. Auth. decernit jus novum.*

4. At jure Canonico semper & indistinctè standum est compromisso, sive fuerit homologatum, sive non; sive adjecta fuerit pœna vel per stipulationem vel per nudum pactum, secundum sententiam eorum, qui existimant

jure Pontificio ex nudo pacto dari actionem; sive non fuerit adjecta pœna, quia hoc casu, si arbitrio non stetur, competit actio ad interesse, *e. 1. §. d. c. Per tuas h. 1.* Quòd si compromissum sit utrimque juramento corroboratum, omnino servandum est, nec solutione ejus quod interest contingit liberatio, ex eo que nasceitur actio, *secundum Panormit. in d. c. Per tuas:* nisi compromissum contineat peccatum, veluti si arbiter fuerit arbitratus, ut pro beneficio detur pecunia; quo casu etiam jurato arbitrio acquiescendum non est, *e. 2. h. 1. juxta c. Non est obligatorum De R. l. in 6.*

§. III

In quos & quales compromitti possit seu debeat.

1. *Compromitti non potest in servos, neque in mulieres regulariter.*
2. *Non in excommunicatos.*
3. *Non in laicum, utique in re spirituali.*
4. 5. *In alios potest, & in ipsum quoque judicem.*

1. **C**um arbitraria redacta sint ad formam judiciorum, *l. 1. D. eod.* sicut non omnes sunt idonei ad suscipiendum judicium, ita neque omnes ad recipiendum arbitrium. Ideoque personarum delectus habendus est, eligendique, qui Canonibus aut Legibus non improbantur: prout in primis improbantur servi & mulieres, *l. Padum 7. D. eod. §. l. fin. Cod. eod.* nisi tamen mulier de jure communi vel consuetudine jurisdictionem ordinariam in subditos suos habeat, uti Abbatisa v. g. *e. Dilecti tit.* vel ex privilegio Principis, *juxta notata in cap. Super quibusdam inf. De verb. significat. l. Hoc jure §. dubius aqua D. De aqua quodid. §. estiva. Marcus Ant. Peregrin. De compromissis. q. 2. num. 38.* quod majus est, quam esse arbitrum.

2. Secundò, Furiosi, surdi, muti, *l. Sed si 0. §. 1. D. eod.* Tertiò, Minores xx. annis, *l. Cum lege 41. D. eod.*

Quarto, Excommunicati, quia tales à communione fidelium excluduntur, *e. penult. inf. De sent. excommunicat.* servata tamen moderatione de qua postea ex Conc. Constantiensi, de duobus tantum generibus excommunicatorum hodie vitandis.

3. Similiter Laicus non potest adsumi in re spirituali, *e. Contingit 8. hoc tit.* nec principaliter nec